

Ach en wetenschap

Er was eens een koning die zichzelf altijd op een voetstuk plaatste. Maar als hij door het koninkrijk reisde werd hij steeds enorm teleur gesteld, want niemand van zijn onderdanen vond hem een Grote Koning. Dus werd de koning boos op de Hofdichter, de Hofcomponist, de Hofschilder en de Hofbeeldhouwer en klaagde. De koning klaagde dat er geen Nationaal Gedicht was, klaagde dat er geen Koningslied werd gezongen en klaagde dat de statieportretten nergens op leken. Hij klaagde dat er geen koningsbeelden waren en hij klaagde vooral dat daarom geen van de onderdanen zijn grootsheid kon inzien. De koning klaagde ach en wee en leefde nog lang en ongelukkig.

Er was in dit land geen Hofnar dus niemand durfde de klagende koning te vertellen over het Nationale Gedicht of over het vader-des-vaderland-lied dat de kinderen op school dagelijks moesten zingen, over de talloze Koningsportretten op de rechtbanken, kazernes, politiebureaus en grensposten of over de koningsbeelden die op ieder Koningsplein stonden. De Hofnar had de klagende koning kunnen zeggen dat een voetstuk – of hoge hakken – een beetje zou kunnen helpen maar dat een koning van drie turven hoog klein was, klein is en altijd klein zal blijven...

De president van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (Clevers, 2013) deed ondanks zijn beklag over het feit dat “onderwijs en wetenschap de CPB berekeningen niet overleven” omdat onderzoek waardeloos is in de korte-termijn econometrische voorspellingen. Politici begrijpen dit en daarom wordt er zoveel bezuinigd op onderwijs en onderzoek. De KNAW voorman klaagde niet alleen; hij entameerde ook. Dit werd geproclameerd: “het ontwikkelen van een wetenschappelijk aanvaardbare methode om de waarde van lange-termijn investeringen zichtbaar te maken in korte termijnvoorspellingen” en “een verandering van de begrotings-systematiek waardoor de Nederlandse wetenschap voortaan letterlijk op haar waarde wordt geschat”. Hiertoe werd zelfs een hooggeleerde werkgroep aan het werk gezet. Blijkbaar is de functie van Hofnar op het Trippenhuis vacant.

Een hofnar had tenminste drie dingen kunnen vertellen. Het CPB (2012) heeft in de eerste plaats een nuttige inventarisatie gemaakt van de plannen van de politieke partijen die merendeels neerkomen op een intensivering tot maximaal iets minder dan een half miljard euro; dat is opmerkelijk want als onderwijs en onderzoek niets opleveren zal er in de filosofie van Clevers door rationele politici straffeloos op worden gekort en dat gebeurt dus niet (de PVV is de uitzondering).

PETER VAN BERGEIJK

Hoogleraar bij het International Institute of Social Studies van de Erasmus Universiteit Rotterdam

Het CPB (2012) heeft in de tweede plaats wel degelijk doorgerekend wat de plannen met onderwijs betekenen. Zij heeft de opbrengst van het minst slechte onderwijsbeleid over een halve eeuw oplopend tot 3,5 procent van het bnp geanalyseerd en aangegeven of voorgenomen kennisinvesteringen maatschappelijk kansrijk zijn. Dat wil zeggen dat de wetenschap door het CPB voor zover dat kan op waarde is geschat. Misschien valt de opbrengst tegen, maar de rekensom is gemaakt. In de derde plaats zou een hofnar hebben gegrapt dat het probleem niet zozeer is dat de modelbouw de wetenschap niet serieus neemt, maar dat de wetenschap de modelbouw al enige decennia niet meer serieus heeft genomen.

De afkeer van de wetenschap van modelbouw is het gevolg van doelbewuste keuzen. De wetenschap heeft dat vooral gemotiveerd door te wijzen op de Kritiek van Lucas, maar veel belangrijker was dat modelbouw omvangrijke investeringen vereiste terwijl de publicatiemogelijkheden en het academische prestige beperkt bleken. De hofnar had vast gegrapt dat de uitdaging was om de waarde van lange-termijn investeringen in modellen zichtbaar te maken in academische beoordelingsprocedures. De academische prikkels deden hun werk en zorgden er vervolgens voor dat er aan de Nederlandse universiteiten nauwelijks meer capaciteit voor het maken en beoordelen van omvangrijke macromodellen bestaat. Dat is extra ironisch omdat uit dergelijke modeloefeningen bekend is dat investeringen in het Nederlandse onderzoek en onderwijs zichzelf meer dan terugverdienen. De multiplier van de productie met betrekking tot dit soort uitgaven ligt op de middel-lange termijn op 3 tot 7 (Van Bergeijk *et al.*, 1997).

Het wordt tijd dat de wetenschap de modelbouw serieuzer gaat nemen dan zich zelf!

LITERATUUR

- Bergeijk, P.A.G van, G.H.A. van Hagen, R.A. de Mooij en J. van Sinderen (1997) Endogenizing technological progress: the MESEMET model. *Economic Modelling*, 14(3), 341-367.
- Clevers, H. (2013) Het CPB moet investeringen in wetenschap op waarde schatten. *NRCnext*, 5 maart, 19.
- CPB (2012) *Keuzes in Kaart 2013-2017. Een analyse van tien verkiezingsprogramma's*. Den Haag: Centraal Planbureau/Planbureau voor de Leefomgeving.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders

te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.